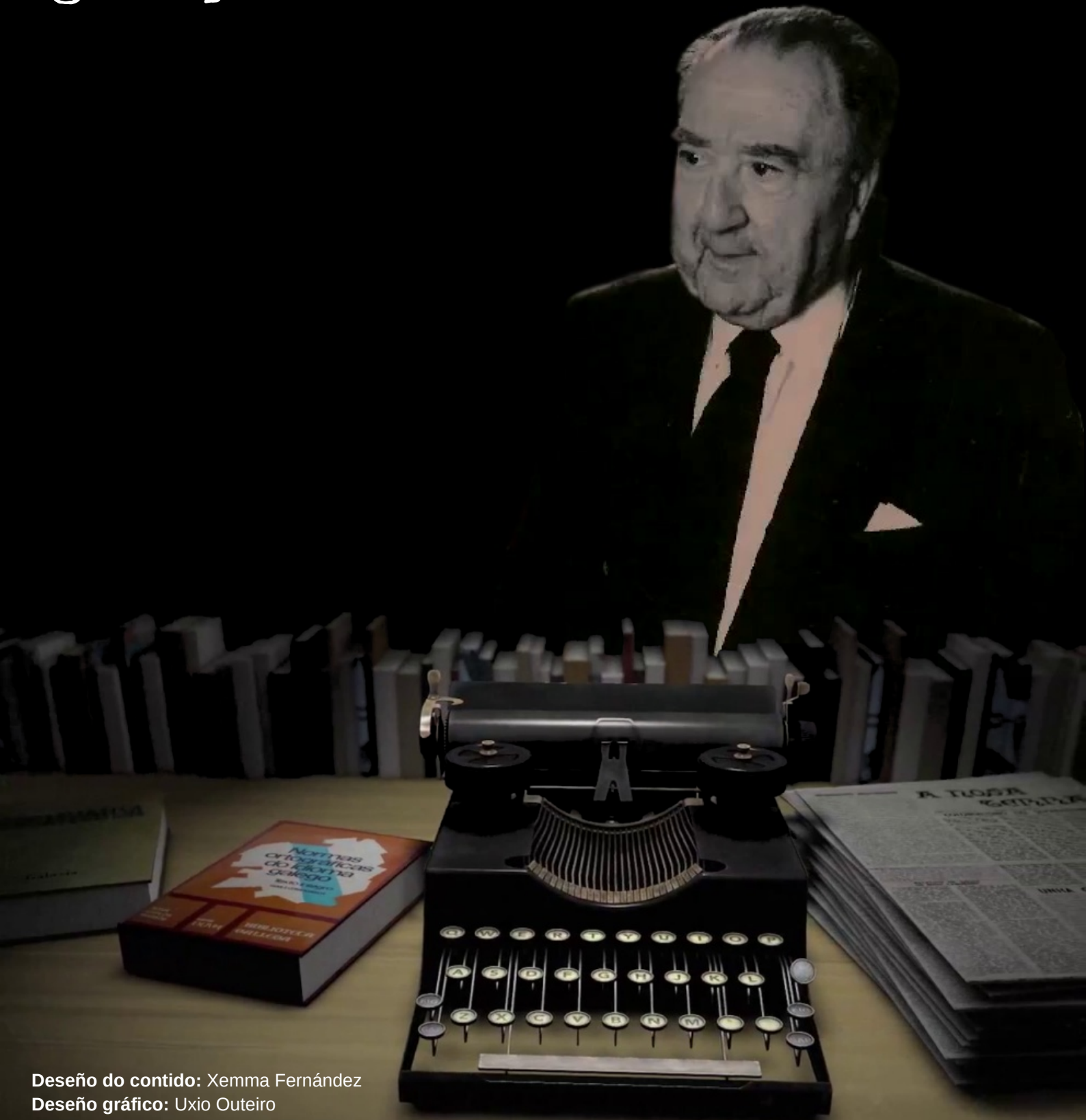

Decreto Filgueira

(guía para o visionado nas aulas)

Deseño do contido: Xemma Fernández

Deseño gráfico: Uxio Outeiro

Ficha Técnica

Título: Decreto Filgueira
Ano: 2015
Duración: 30 minutos
Xénero: Documental
Dirección: Ozo Perozo
Guión: Eduardo Maragoto, Miguel R. Penas, Ozo Perozo
Locución: Comba Campoy
Fotografía: Paulo Outeiro
Grafismo: Nano Besada
Música: Das Kapital

Sinopse

Durante os anos 70, cando xa se adiviñaban os perfís da Democracia, o máis constante debate lingüístico galego de todos os tempos, o da orientación ortográfica, reaparece con forza. Como alternativas ao modelo de Galaxia, cuxos esforzos se centraban en manter a chama dunha cultura propia suportábel para o Franquismo, concrétanse dúas novas propostas antagónicas. Por un lado, a que pretendía restaurar a afirmación lusista do galeguismo de preguerra, pouco a pouco aglutinada en torno da figura de Carvalho Calero. Por outro, a que defendía construír un galego independente do portugués, que tiña como guía o traballo dialectolóxico do Instituto da Lingua galega (ILG). Ambas contaron con defensores de grande altura intelectual. Porén, chegados os anos 80, unha rápida sucesión de acontecementos políticos, acabaría por facer que unha figura se tornase imprescindible para explicar o desenlace dun conflito con epicentro en 1982. Filgueira Valverde, que representaba a continuidade do modelo cultural que en torno do galego se tiña xerado durante os anos da Ditadura, deu nome a un Decreto fundamental para comprender a orientación que seguiu a lingua até a actualidade.

Presentación

Como xa saberás este ano o Día das Letras Galegas está dedicado a Xosé Filgueira Valverde. A través do documental "Decreto Filgueira" imos achegarnos á súa figura e ao papel que tivo na oficialización das normas ortográficas da lingua galega.

A continuación propómosche algunhas actividades para acompañar o documental. Están organizadas como unha guía de "lectura". Antes de ver o documental, será interesante comprobar que entendes as palabras clave que aparecerán, que poñas en marcha todo o coñecemento que xa tes sobre o tema e que, a partir del, constrúas as túas hipóteses e teorías sobre o que vai ser dito.

Podes ir comprobando se estabas ou non no certo a medida que avance o vídeo. O seguinte bloque de exercicios pretende axudarche a comprender e ordenar as informacións que se van dando. E, por último, propómosche un exercicio de avaliación para que comprobes o que aprendiches.

Sobre que queremos afondar con estas actividades?

- Coñecer un pouco mellor a historia recente da lingua galega e o proceso de fixación da norma vixente até 2003.
- Reflexionar sobre o que é a norma dunha lingua (e en concreto a norma ortográfica) e que criterios se poden seguir para fixala.
- Comprender como se organiza un texto expositivo-argumentativo (escrito ou audiovisual).

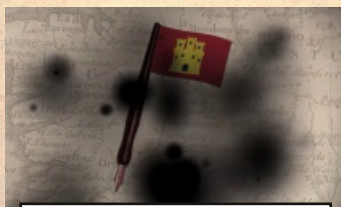
ANTES DE VER O DOCUMENTAL

1- Que é o que xa sabes?

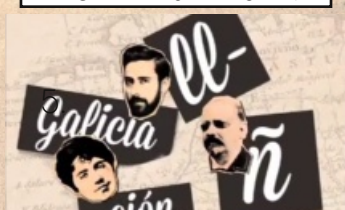
A. Serías capaz de colocar as datas nas imaxes?

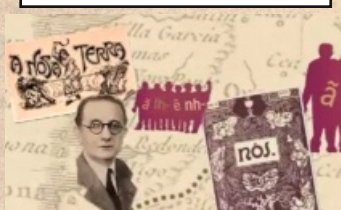
1. Séculos XIII a XV

2.

3.

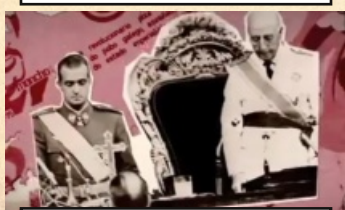
4.

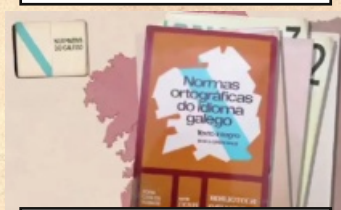
5.

6.

8.

9.

Séculos XIII a XV

Anos 70

Anos 20 (Xeración Nós)

19366

Anos 50

Anos 70: final da ditadura

Séculos Escuros

Século XIX

Novembro de 1982

Anos 40

7.

10.

B. A que etapas cres que se refiren cada unha destas frases?

1. É a lingua do clero, da nobreza, de reis e raíñas e do pobo.
- As diferentes normas aparecidas buscan o consenso até o "Decreto Filgueira" (1982) que dá carácter oficial á norma baseada nas teses autonomistas.
- As expectativas do galeguismo mudan e adáptanse ao que permite a ditadura.
- Co descubrimento da literatura medieval galego-portuguesa, aparecen defensores da idea de aproximar a ortografía galega á portuguesa.
- O galego deixa de escribirse de novo.
- Coa editorial Galaxia, impúlsase de novo a literatura en galego, mais renunciando á converxencia ortográfica co portugués que defenderan os galeguistas de antes da guerra.
- A partir do século XV o castelán pasa a ser a única lingua escrita en Galiza.
- Nesta década, coa esperanza de que o galego chegue ao ensino, o debate sobre a norma ortográfica reábrese.
- Neste tempo xorden diferentes propostas normativas.
- Os escritores mal saben que existira literatura galego-portuguesa na Idade Media.

2- As túas hipóteses

C. Quen fala?

1 Xosé Luís Barreiro Rivas
Conselleiro da Presidencia de 1982 a 1986
Vice-presidente da Xunta de Galicia desde 1983 a 1986

3 Isaac Alonso Estravis
Lexicógrafo, autor do Dicionário da Língua Galega
Membro da Asociación Galega da Língua (AGAL)

5 José Luís Rodríguez
Catedrático de Filoloxía Portuguesa
Secretario da "Comisión Lingüística" da Xunta (1979)

7 José Luís do Pico Orjais
Musicólogo, autor de varios traballos sobre a figura de Filgueira Valverde

9 Tiago Peres Gonçalves
Historiador, autor da Breve Historia do Reintegracionismo

2 Elvira Souto
Militante da Unión do Povo Galego (UPG) nos anos 70
Asociación Galega da Língua nos anos 80

4 Francisco Fernández Rei
Dialectólogo. Membro do Instituto da Lingua Galega (ILG) desde 1973 e da Real Academia Galega

6 María Xosé Queizán
Escritora en galego desde os anos 60. Como ensaísta, destacan os seus traballos sobre feminismo.

8 Francisco Rodríguez
Militante da Unión do Povo Galego desde 1967. Ativista da Asociación Socio-Pedagóxica Galega desde 1976.

10 Uxío-Breogán Diéguez
Historiador, especialista na historia do nacionalismo galego.

11 Carlos Velasco
Historiador, autor de *Piñeiro e o piñeirismo em perspectiva histórica*.

D. Conceptos útiles

Fai as túas hipóteses sobre o que vas ver e escoitar no documental. Despois poderás comprobar o grande poder de dedución que tes!

- a.** Por que pensas que os escritores do século XIX escriben usando a ortografía do castelán?
- b.** Que é un decreto? (se nunca batiches con esta palabra, será mellor que procures no diccionario para entenderes ben de que imos falar).
- c.** Agora que temos claro o que é un decreto, por que cres que o documental se titula así?
- d.** Que é a normativa ou as normas dunha lingua? Para que cres que serven?
- e.** E a ortografía? Que é a ortografía? Como pensas que se decide que letras se usan en cada lingua e que son representan en cada caso?

MENTRES VES O DOCUMENTAL

A. Filgueira Valverde e Carvalho Calero son dúas figuras moi importantes neste momento da historia da lingua. De quen fala cada unha destas afirmacións? Coloca FV (Filgueira Valverde) ou CC (Carvalho Calero) ao lado de cada frase segundo corresponda.

- _____ Dedicou moito tempo a estudar e divulgar a nosa cultura.
- _____ Foi autor dunha historia da literatura galega e da *Gramática Elemental del Gallego Común*.
- _____ Foi o primeiro catedrático de Lingua e Literatura Galega da Universidade de Santiago de Compostela en 1972.
- _____ Foi secretario do Museo Provincial de Pontevedra entre o ano 27 e o 40.
- _____ Fixo posíbel que se preservasen importantes pezas do patrimonio cultural galego.
- _____ Formou parte das Mocidades Galeguistas que tiveran un importante papel na promoción do 1º Estatuto de Autonomía.
- _____ Era profesor de literatura española, mais sempre deixaba un espazo para a lingua e a cultura galegas.
- _____ Foi o principal redactor das normas da Real Academia Galega (RAG) de 1971
- _____ Mantivo viva a chama da galeguidade durante o franquismo.
- _____ Na década dos 40 é represaliado polo franquismo.
- _____ Entre os valores propios do “galeguismo” e do “catolicismo” os relacionados co segundo eran máis importantes para el.

Decreto Filgueira - guía de visionado nas aulas

B. Como se fai unha norma lingüística? O documental conta que nos anos 70 se defenderon dúas concepcións diferentes para elaborar as normas do galego: por un lado os autonomistas ou isolacionistas e polo outro, os lusistas ou reintegracionistas. Con cal delas asocias estes datos e descricións?

1 Asentan o seu traballo na dialectoloxía e defenden elaborar unha norma para o galego independente da portuguesa, con base nas falas populares conservadas e cunha ortografía común á castelá.

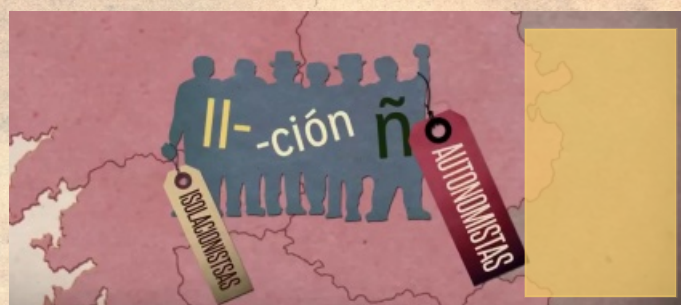
2 Cren que é necesario ter en conta a historia escrita do galego desde a Idade Media e promulgan a adopción dunha ortografía común á portuguesa.

3 Aglutínanse á volta do Instituto da Lingua Galega (ILG).

4 Aglutínanse á volta da figura de Carvalho Calero.

5 Recibe apoios dos profesores de galego saídos das primeiras promocións de filoloxía galego-portuguesa e de entidades sociais e políticas nacionalistas.

6 É defendida por persoas que ocupan importantes cargos nos órganos de goberno autonómicos, no Consello da Cultura, na Real Academia Galega (RAG), no Parlamento.

C. Fixación da norma do galego antes de 1982. Serás capaz de relacionar as datas, as obras, as tendencias ortográficas e os organismos que as crearon?

1971	<i>Bases prá Unificación das Normas Lingüísticas do Galego</i>	ILG
1977	<i>Normas Ortográficas do idioma galego</i>	RAG
1980	<i>Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego</i>	Xunta de Galicia

D. Parécenche verdadeiras ou falsas as seguintes afirmacións para as normas da "Comisión de Lingüística" da Xunta (1980):

Carvalho Calero foi escollido para presidir a "Comisión de Lingüística" da Xunta por un conselleiro de Cultura. _____

Na "Comisión de Lingüística" estaba Filgueira Valverde. _____

Na "Comisión de Lingüística" só había partidarios do lusismo. _____

A acentuación foi un dos asuntos máis discutidos. _____

As normas da "Comisión de Lingüística" ofrecían solucións duplas para certas terminacións e a acentuación. _____

As normas da "Comisión de Lingüística" foron aplaudidas polo galeguismo histórico. _____

Xa sabes a resposta a estas preguntas?

- De qué maneira tenta resolver o Decreto Filgueira o desacordo entre autonomistas e lusistas?
- A cal das normas dá carácter oficial este decreto?
- Por que se chama así o decreto?
- Conseguiu o seu obxectivo?

DESPOIS DE VER O DOCUMENTAL

A. E ti que opinas? Volve a ler as túas hipóteses iniciais. Contestarías agora o mesmo? Serías capaz de escribir un texto argumentativo-expositivo onde resumas o documental e expoñas a túa opinión sobre a norma? Poderías seguir un guión como este:

Introdución:

1º parágrafo: presentación da idea principal (proceso de normativización)

Desenvolvemento:

2º parágrafo: resumen das diferentes fases da historia da lingua galega.

3º parágrafo: as opcións ou tendencias para a norma escrita do galego.

4º parágrafo: pros e contras de cada unha delas.

Conclusión:

5º parágrafo: a túa opinión.

Táboa para a avaliación do texto

CONTIDO E ADECUACIÓN:

- ☐ Axuste o contido e o estilo (registro ou ton) ao requirido e ao contexto.
- ☐ Respetei marxes e normas de presentación.
- ☐ Consegui seguir a estrutura proposta, desenvolvendo en cada parágrafo a información necesaria.
- ☐ Reordenei de forma coherente e integrei a información do documental.
- ☐ Achego ideas novas ao longo do texto e non contraditorias entre elas, suficientes e pertinentes para o que quero expresar.
- ☐ Achego exemplos, definicións ou reformulacións da información.
- ☐ Utilizo un vocabulario variado e preciso, integrando palabras e conceptos propios do tema, baseándome no exposto no documental.

CONSTRUCCIÓN:

- ☐ Utilicei organizadores textuais que marquen a orde, relación e obxectivo de cada parágrafo respecto á totalidade do texto.
- ☐ Utilicei conectores textuais para articular de forma lóxica as ideas de cada parágrafo.
- ☐ Evito a repetición de termos e estruturas con recursos diferentes.
- ☐ Respecto as concordancias gramaticais (singular e plural, feminino e masculino, tempos verbais).

CORRECCIÓN:

- ☐ Uso correctamente os signos de puntuación.
- ☐ Respecto as normas ortográficas.